

Филозофски факултет
Универзитет у Београду

Дипломски рад на тему:

**Грчки референдум о мерама штедње у српској
штампи**

Комисија:

- Дубравка Стојановић

-Радина Вучетић

-Алексеј Тимофејев

Студент:

-Дарко Мијатовић

Београд,
септембар 2020.

Садржај:

Предговор.....	3
Увод.....	5
1. Грчка криза као огледало политичке ситуације у Србији.....	6
1.1. Ципрас, наш пријатељ.....	6
1.2. Јачање левице, односно деснице.....	9
1.3. Обрачуни са политичким противницима.....	10
1.4. Србија и резултат референдума.....	12
1.5. Економски одједи референдума у Србији.....	13
2. Реакција Европске уније, ММФ-а и других на резултат референдума.....	14
2.1. Изјаве пре референдума.....	15
2.2. Изјаве европских лидера пре референдума.....	16
2.3. Грчко „ОХ!“.....	20
2.4. Национална победа.....	21
2.5. Са поверењем долази и одговорност.....	22
2.6. Реакције међународних лидера.....	23
2.7. Како решити питање дуга?.....	24
Закључак.....	26
ИЗВОРИ:.....	27
ЛИТЕРАТУРА:.....	29

Предговор

Референдумским питањем се решава битан проблем у једној држави. Грчки референдум је наизглед био такав, али мало дубљом анализом и разумевањем читаве теме креира се потпуно другачија слика.

За истраживање ове теме извора је било више него довољно, од дневних новина, специјализованих часописа до интернет страница. Главни извор информација за ову тему су били чланци који су се могли пронаћи на интернету. Разлог зашто сам њих користио је број истих који се могу пронаћи. Наравно како се то обично дешава због саме количине текстова квалитет истих није био на задовољавајућем нивоу. Српска штампа није се посветила дубљој анализи референдумског питања у Грчкој и њеним утицајем пре свега на Србију и Европу. Међутим, због количине информација и текстова није било тешко да се искристалишу две теме које ће се обрађивати у даљем тексту.

Писање рада сам почео истраживањем који су часописи и новине најрелевантнији за тему која се обрађује, затим прикупљање истих и читањем текстова. Оно што је за мене био изазов је то што нисам успео да пронађем превише извора које сам могао користити читајући директно из часописа. Истраживање је углавном било дигитално, преко интернет страница новина које су имале текстове о референдуму и њихове констанције.

Током читања извора, без обзира који дневни или недељни лист је у питању, у појединим моментима сам помислио да је све текстове писао један аутор. То је због просте чињенице да постоји превише сличних текстова које обрађују исту тему или преносе изјаве појединих политичара. Када су у питању констатације аутора текстова осећа се битна разлика коме је наклоњена новинарска кућа за коју пише, да ли је проевропски, прорезимски или се новинар пак труди да буде што више објективан.

Највише сам се морао посветити компарацији изјава и како су то пренели поједине новине и часописи, тачније какве су поруке послате након читања тог текста.

Литературу сам пронашао искључиво на енглеском језику, јер као што сам већ напоменуо научници у Србији нису посветили превише пажње дубљој анализи грчке

кризе и референдумског питања. Ауторе које сам користио за литературу су углавном из Грчке и више су него упућени у сама дешавања у Грчкој протеклих двадесет година и више. Литературу сам користио како бих потврдио своје закључке на основу читања извора, као и потпору за теорију о доласку грчке кризе која је довела до референдума и појаве разних политичких стурја.

Увод

Овај рад ће покушати да одговори на неколико питања, пре свега на то како је јавност и политичка елита у Србији покушала да искористи референдум у Грчкој за самопромоцију и прикупљање политичких поена. Током анализе изјава и коментарисања истих уочиће се огромна разлика између политичара који су на власти и опозиције.

Истраживање које је спроведено током писања овог рада ће објаснити и феномен популистичких и левичарских странака које су се све више појављивале и користиле насталу ситуацију у Европи како би се докопале власти.

Рад је такође и о обичном човеку, односно о томе како се економска криза изазвана у Грчкој може прелити у Србију и довести до још већих економских и финансијских проблема. Да ли је уопште референдум имао било какве економске последице у Србији и ако јесте како су се оне одразиле на грађане?

Део рада који описује реакције међународне заједнице на резултате референдума је можда чак и занимљивији јер се на примеру Грчке показује снага појединих лидера Европске уније и неких држава, криза у коју је запала Европска унија победом Сиризе на изборима и постављањем за премијера Алексиса Ципраса.

Још занимљивији део је онај који обрађује понашање и ставове обичног грађанина у Грчкој, његов менталитет, свакодневне проблеме и изјаве поводом референдума. Невероватна је забринутост код апсолутно сваког грађанина, али са друге стране нико од њих није радио ништа како би променио нешто у свом животу што би довело до промене на државном нивоу.

1. Грчка криза као огледало политичке ситуације у Србији.

Грчки референдум можда није много утицао на пут Србије ка Европској унији, али је свакако довео до тога да пре, током и након референдума политичари максимално искористе дешавања у Грчкој зарад прикупљања политичких поена. Оно што је јако занимљиво је чињеница да након победе Ципраса и Сиризе није било битно који политички смер предводите или сте симпатизер, велика већина политичара у Србији је хвалила и подржавала резултате референдума.¹

1.1. Ципрас, наш пријатељ.

Најбољи пример тезе да није битно ком политичком смеру припадате и која је идеологија већ прикупљање политичких поена је тадашњи министар Александар Вулин. Политичар лево оријентисан, судећи по програму странке, сматра да је резултат референдума једна велика победа демократије, пораз олигархије и банкарских институција.² Са друге стране политичар Борко Стефановић који је тада био потпредседник Демократске странке такође хвали и подржава одлуку Грчке да се преко референдума супротстави Европској унији и ММФ-у³. Оба политичара, тада један као министар, дакле власт, док други опозиција подржавају и изјављују како је резултат референдума почетак отпора према међународним банкарским институцијама и јачању аутономије држава у сектору финансија.

Током расправа у штампи један од најјачих утисака је контрадикторност изјава и потеза појединих политичара. Не може се отргнути утиску да Сириза представља нешто потпуно ново и у супротности са глобалним поретком. Самим тим што представља нешто супротно долази у сукоб са међународним институцијама, као што су

¹ „Грчки референдум и српски „Ципраси““ <<http://www.politika.rs/scc/clanak/332545>>(29.8.2020).

² Borko i Vulin glume Srbizu, <https://www.blic.rs/vesti/politika/borko-i-vulin-glume-srbizu/zg4116y> , (29.8.2020).

³ Међународни монетарни фонд

Међународни монетарни фонд, Светска банка па чак и Европска унија. Сириза је користила ситуацију и расположење у Грчкој, а на основу ставова да је међународна заједница крива за насталу кризу.⁴ Треба додати да је један од предлога Сиризе био отпис трећине дуга.⁵ На таласу тог незадовољства и идеала рађа се Србиза која се јавља само као идеја, не званично пријављена странка или партија. Само име указује на клише, лошу копију и инструмент власти у рукама противника међународних институција који поджавају власт која сарађује са истим тим институцијама. Овде такође долази до сукоба између политичара ко је заиста основао, или још тачније ко је приви дошао на идеју да оснује Србизу. Званично није пријављен ниједан политички покрет под тим именом. Њен главни циљ је упознавање људи са левичарском филозофијом. Председник Покрета социјалиста Александар Вулин користи прилику да оптужи председника Демократске странке Борка Стефановића како је покушао да региструје странку под истим називом, али исто тако да нагласи како је Борко Стефановић видео Сиризу само на слици, а левицу у Парламенту када он, Александар Вулин говори.⁶ Са друге стране упућене су оптужбе како су они само експоненти власти. Дакле и овде може осетити то међусобно оптуживање две подељене стране које су сагласне око једне ствари, а то је подршка Сиризи.

Кроз многе текстове преовладава став како је Грчка победила Европску унију или Брисел, међутим ту се треба запитати зашто би Грчка била у било каквој борби против исте када је њена чланица. Грчка као чланица Европске уније има приступ фондовима и помоћи, а на основу те помоћи Грчка је дуго преживљавала. Такође, какве последице може имати криза у српској политици? Председник Либерално демократске партије Чедомир Јовановић је можда и најпрецизнији био у оцени исхода референдума. Наиме, тадашњи став да резултат референдума неће помоћи Грчкој да тек тако преброди кризу у коју је запала и да су искључиво они криви за оно што им се дешава. Чедомир Јовановић навео је неколико кључних проблема који су довели до кризе: „од нерационалног трошења на војску митских размера, до државних инвестиција кроз које се новац трошио и отимао као да је нечији, од услова пословања у јавном сектору, 13-тих и 14-тих плата и фантастичних отпремнина незамисливих у много развијенијим привредама од Грчке, до олаког задуживања грађана сумама које не могу ни да замисле

⁴Constantinos Ikononou, *Funding the Greek Crisis, The European Union, Cohesion Policies, and the Great Recession*, Elsevier, 2018, стр. 24.

⁵Grčki problem, <<https://pescanik.net/grcki-problem/>>, (11.9.2020).

⁶Бојан Библија, „Србиза подржава српску владу и Сиризу“, *Политика*, 4.7.2015. страна 7.

да ће некад вратити".⁷ Чињеница је да Грчка годинама уназад позајмљује огромне своте новца од међународних финансијских институција како би улагала новац у не тако профитабилне или у најмању руку инвестиције које би помогле грчкој привреди.

Од тренутка када је дошао на власт у јануару 2015. године Алексис Ципрас је постао изразити пријатељ апсолутно сваког политичара у Србији. Међутим, поставља се питање зашто је тек након две године званично посетио Србију, можда није прави пријатељ или су политички ставови у питању.

Тадашњи шеф посланика Српске напредне странке Зоран Бабић изјавио је да поштује изборну вољу грађана Грчке, али да реформе које спроводи актуелна власт су много реалније и озбиљније од списка лепих жеља Сиризе и Алексиса Ципраса.⁸ Изјава која је јако суздржавана, просто се не зна шта ће се даље десити али се ипак Зоран Бабић ограђује и брани реформе које се спроводе. Дијана Вукомановић, шефица посланичке групе Социјалистичке партије Србије упозорава да повериоци неће бити склони предлогу отписа дуга или неком другом сличном решењу. Сматра да политичари и грађани у Србији морају научити много од Сиризе и Ципраса, али исто тако и од губитничког ПАСОК-а, а то је да се политичари који воде лошу економску политику морају казнити.⁹

Код појединих политичара јавља се велико одушевљење коначним исходом референдума. Ту још једном наилазимо на став да је међународна тројка, односно међународни кредитори који су позајмљивали новац Грчкој велико зло и да су грађани своје рекли на референдуму. Грађани јесу рекли своје, то је тачно, али само на томе је и остало. Тадашња председница Демократске странке Србије, Сандра Рашковић Ивић изјавила је да: „ Слобода и достојанство немају цену”.¹⁰ Јако снажна порука, међутим треба се осврнути неколико година раније и размислити се и запитати се да ли су ту исту слободу и достојанство имали Грци када су несумично трошили тај исти новац који сада морају вратити.¹¹

⁷Jovanović: Referendum ne rešava budućnost Grčke, <<https://www.blic.rs/vesti/politika/jovanovic-referendum-ne-resava-buducnost-grcke/nfzj3by>>, (29.8.2020).

⁸Šta srpski političari misle o novom premijeru Grčke, <<https://www.blic.rs/vesti/politika/sta-srpski-politicari-misle-o-novom-premijeru-grcke/1602ws5>> (8.9.2020).

⁹Šta srpski političari misle o novom premijeru Grčke, <<https://www.blic.rs/vesti/politika/sta-srpski-politicari-misle-o-novom-premijeru-grcke/1602ws5>> (8.9.2020).

¹⁰Cipras bi pobedio u Srbiji, <<https://www.danas.rs/politika/cipras-bi-pobedio-u-srbiji/>>, (9.9.2020).

¹¹Ioannis Bouranakis, Christopher Tsoukis, Dimitris K. Christopoulos, Theodore Palivos, *Political Economy Perspectives on the Greek Crisis*, London, 2017, стр. 158.

1.2. Јачање левице, односно деснице

Референдум у Грчкој је показао сву снагу популистичких странака и њихових програма. Наиме, Сириза је покрет који оспорава све што је до тада било која грчка Влада остварила и предлаже нешто потпуно ново и пре свега једноставно. Наравно, проблем који Грчка има је више него комплексан, самим тим нема једноставног решења. Међутим и поред победе Сиризе на изборима, након неколико месеци лутања и покушавања да се пронађе то једноставно решење које је обећано на изборима, власт одлучује да одржи референдум и да се политичка одговорност пренесе на обичне грађане.

Расим Љајић, председник Социјалдемократске партије Србије, наводи да грађани у Србији нису ни свесни колики проблем ствара Грчка и резултат референдума. Он посебно истиче како се сваком проблему мора приступити систематски да би се пронашло оптимално решење. Сматра да програм који нуди Сириза са Ципрасом на челу није ништа друго до чистог популизма и да нико са таквим ставом и идејама не може остати дуго на власти.¹²

Пример који иде у прилог томе да се странке које промовишу исте или сличне ставове као и Сириза је шпански Подемос. Ова левичарска партија је добила огроман замах у Шпанији и популарност пре свега због добрих веза и пријатељства Пабла Иглесијаса и Алексиса Ципраса, али и због веома снажних изјава. Наиме, представници ове странке су сматрали да коначним резултатом референдума у Грчкој престаје „финансијски тероризам“.¹³

Са друге стране, из редова Социјалистичке партије Србије, упућиване су поруке подршке левици, а то је учинила Наташа Гаћеша, интернационална секретарка те партије. Наводи да левица изабрана на изборима мора направити искорак и заштити угрожене делове друштва. Она такође сматра да су Грци сами криви што су доспели у такву ситуацију, али да баш због тога јачају лево оријентисане партије и странке.

¹²Cipras bi pobedio u Srbiji, <<https://www.danas.rs/politika/cipras-bi-pobedio-u-srbiji/>>, (9.9.2020)

¹³Зорана Шуваковић, „Грчка дала крила новој шпанској левици“, *Политика*, 7.7.2015. страна 2.

Поредак који је наметнут, или који су Грци прихватили је свакако неодржив и мора се нешто променити.¹⁴

Још један пример да су политичари у Србији били донекле уплашени резултатом референдума и евентуалном јачању левице је изјава потпредседнице Демократске странке Наташе Вучковић. Немогуће је да се проблем у којем се наша Грчка реши простим заокруживањем одговора на листићу. Она сматра да не треба сваљивати одлуку на грађане и да се мора водити одговорна политика.¹⁵ Она такође наводи да резултат референдума може довести до јачања популистичких партија у Србији, али исто тако и антиевропских. Овде се још једном спомиње фамозно јачање левице у Србији. Као што је већ наведено, левица у Србији фактички не постоји, осим ако се посматрају називи појединих политичких партија.¹⁶ Овај феномен је јако интересантан јер грађани у Србији на референдум у Грчкој гледају јако емотивно, због сличног менталитета и навика. Исто тако постоји заједнички фактор, који се односи на то да је увек неко други крив за грешке које смо сами направили. Парадоксално звучи, али социолог Јово Бакић сматра да ће више користи имати десница него левица у Србији. Самим тим што левица фактички не постоји и што делује јако разбијено, велика је вероватноћа да ће резултате референдума максимално искористити десница како за своју промоцију, тако и за штетне услове које међународна заједница захтева.

1.3. Обрачуни са политичким противницима

Проблем превеликог задуживања који постоји у Грчкој и који је претио да угрози друге земље и њихове финансије није нашао места у јавној расправи Србије већ се криза искористила за међусубно оптуживање и обрачунае. Имамо тек неколико изјава функционера Народне банке Србије, министра финансија и људи из економског сектора који уверавају да је све под контролом и да криза која се дешава у Грчкој никако не може утицати на пут Србије у Европску унију и економски простеритет. Међутим и поред тих уверење како је Србија предузела све потребне економске мере

¹⁴Cipras bi pobedio u Srbiji, <<https://www.danas.rs/politika/cipras-bi-pobedio-u-srbiji/>>, (9.9.2020)

¹⁵Cipras bi pobedio u Srbiji, <<https://www.danas.rs/politika/cipras-bi-pobedio-u-srbiji/>>, (9.9.2020)

¹⁶Šta srpski političari misle o novom premijeru Grčke, <<https://www.blic.rs/vesti/politika/sta-srpski-politicari-misle-o-novom-premijeru-grcke/1602ws5>> (8.9.2020).

тадашњи премијер Александар Вучић изјављује како је забринут због наглог слабљења евра.¹⁷

Поред тога, тадашњи премијер Александар Вучић је искористио ситуацију као и многи други политичари да нанесу штету својим политичким противницима. Чињеница је да су политичари углавном прикупљали поене на таласу резултата референдума у Грчкој, али долазило је и до ситуација када су се политички противници оптуживали због истог тог референдума. Током тих изјава јавља је једна уобичајена мантра на којој ћемо се мало више задржати. Није било битно ког политичара питате за мишљење о референдуму свако ће се прво сложити и честитати Ципрасу и изјавити како је он пријатељ Србије. Затим у зависности којој политичкој струји припада изнеће ставове како је његова политичка идеја слична Ципрасовим, а потом искористити шансу да се критикује тренутна власт и њихове одлуке, односно претходна власт у зависности ко вам је саговорник. Пример за то је тадашњи премијер Александар Вучић које је брутално напао претходну власт која је изјавила да је одбијање међународне помоћи на референдуму у Грчкој ударац Влади и политици Србије. Он је тада изјавио: „Пораз моје политике јесте то што у Србији не чекате у редовима испред банкомата, што имате редовну исплату пензија и плата, што Србија није пред банкротом, што је овде све стабилно. Уколико су то говорили они лопови који су пљачкали овај народ, они стручњаци из Демократске странке, што су Србију довели до банкрота, па је ми излечили од њиховог банкрота, па сад кажу треба да нас врате у банкрот, не дај боже, грађани Србије то више никада неће хтети.”¹⁸ Читајући ову изјаву остаје упечатљиво, поред вокабулара и односа према политичким неистомишљеницима, и једна доза страха. Тај страх, односно убеђивање људи како је пре Србија била у јако лошој ситуацији, док је у време ове изјаве економска и финансијска ситуација у земљи стабилна звучи јако орвеловски.¹⁹

Са друге стране, можемо прочитати и изјаве тадашњег министра финансија Душана Вујовића који је изјавио да постоје већ донете мере за спречавање ширења кризе финансијског сектора у Србији након референдума у Грчкој.²⁰ И у овој изјави

¹⁷ Joksimović: Grčki referendum neće uticati negativno na Srbiju, <<https://www.danas.rs/politika/joksimovic-grcki-referendum-neece-uticati-negativno-na-srbiju/>>, (30.8.2020).

¹⁸ Joksimović: Grčki referendum neće uticati negativno na Srbiju, <<https://www.danas.rs/politika/joksimovic-grcki-referendum-neece-uticati-negativno-na-srbiju/>>, (30.8.2020.)

¹⁹ Ц. Орвел, *Животињска фарма*, библиотека Новисти, Београд 2004, страна 66.

²⁰ SRBIJA SPREMNA NA SVE ŠOKOVE Vujović: Imamo plan i za najcrnji scenario u Grčkoj, <<https://www.kurir.rs/vesti/biznis/1844959/srbija-spremna-za-sve-sokove-vujovic-imamo-plan-i-za-najcrnji-scenario-u-grckoj>>, (21.9.2020).

занимљиво је и свакако оставља најјачи утисак реч „најцрњи“ те сама изјава добија један јако негативан и застрашујући тон. Чињеница је да грчке банке имају удела у српској привреди али не толико да би потпуно нарушила економију и финансије. Ово је само један доминантан наратив и став политичара и људи одговорних за ситуацију у Србији. Константно се помиње кроз штампу и медије да ће резултат референдума у Грчкој донети само лоше држави Србији, али да ће Србија имати спреман одговор на потенцијалну кризу иако никад није званично објављен тај план. То је свакако један од најдоминантнијих ставова када је у питању референдум у Грчкој, јер се свака ситуација користи како би се учврстила позиција појединих политичара и нанела штета односно указало се на лоше потезе супротне стране.

1.4. Србија и резултат референдума

Референдум у Грчкој је јако утицао како политички, тако и финансијски на Европску унију и све њене чланице. Исто тако, утицао је и на Србију која претендује да буде члан Европске уније. Пре, током и након референдума појавило се неколико могућих сценарија након коначног резултата референдума и како ће он утицати на пут Србије, а и региона ка Европи. Од свих могућих искристалисале су се две опције, прва је да ће Грчка бити кажњена због резултата референдума и самим тим посао Србије биће знатно отежан. Друга опција је да ће међународни кредитори и Европска унија са Немачком на челу попустити у неким деловима споразума и можда чак пружити шансу другим државама Балкана уместо Грчке. Сценарио у коме балканске државе одмењују Грчку је био мање вероватан због прости чињенице да је грчки бруто друштвени производ далеко изнад било које друге земље Балкана и да Грчка може много више допринети Европској унији тако рањива и посрнула него било други. Исто тако, уколико међународна заједница одлучи да казни Грчку, тиме што ће је маргинализовати и незадовољство искалити само на Грцима значајно ће отежати пут Србије ка политички уједињеној Европи. Такав став је изнео је Никола Јовановић,

програмски директор Центра за међународну сарадњу и одрживи развој и такав сценарио је више него вероватан према његовом мишљењу.²¹

Борис Тадић, председник Социјалдемократске странке Србије, изјавио је у истом тексту да ће грчко „не“ значајно утицати на пут Србије ка Европској унији, а то се пре свега односи на отварање појединих поглавља у преговорима.²²

Друга варијанта, по којој се Грчка не кажњава брутално већ се покушава наћи компромис и евентуално отписивање дела дуга много више одговара Србији. Блажим приступом међународне заједнице према Грчкој отвара се много више опција за Србију и њено деловање на међународној сцени.

1.5. Економски одједи референдума у Србији.

Треба се такође осврнути и на економски аспект резултата грчког референдума и како је он утицао на Србију и њене грађане јер је економско благостање уско повезано са политичким. Наиме Грчка не улаже превише новца у српску привреду и самим тим не може значајније утицати на финансијско тржиште. Међутим, како данас живимо у доба глобализације и свака криза која се деси географски далеко од нас, после неког времена утиче и на нашу привреду. Тако се десило и са резултатом референдума, али нисмо морали да чекамо дуго. Одмах након првих изјава о резултатима дошло је до наглог слабљења евра као валуте. То је сасвим логично јер капитал тражи сигурност, а евро у тим моментима није био. Проблем је настао јер слабљењем евра јачају друге валуте, пре свега амерички долар, али и швајцарски франак. Франак је посебно интересантан и још увек је актуелно питање отплате кредита грађана задужених у тој страни валути. Велики проблем је то што многи грађани у Србији који су се задужили у швајцарским францима након неколико година отплате нису успели да врате дуг банци који је био предвиђен каматним стопама када је кредит одобрен. То је показало сву суровост једне

²¹Колико грчко „не“ успорава српски пут у ЕУ, <<http://www.politika.rs/scc/clanak/332464/>>, (12.9.2020).

²²Колико грчко „не“ успорава српски пут у ЕУ, <<http://www.politika.rs/scc/clanak/332464/>>, (12.9.2020).

валуте и проблеме у које су доспели грађани, да након неколико година плаћају скоро дупло већи износ банци него што је то било предвиђено.²³

2. Реакција Европске уније, ММФ-а и других на резултат референдума

Европска унија је скуп држава које су пре свега везане економским и трговинским споразумима, што се може закључити и на основу првобитног назива, Европске економске заједнице. У последњих тридесетак година везане су и заједничком валутом, али и политичким деловањем на међународној сцени. Као и у свакој породици уколико један или више чланова није задовољно то се итекако може приметити и осетити ако се посматра са стране.

Управо се то десило са Европском унијом средином друге деценије двадесет првог века. Након неколико деценија економског, финансијског па и политичког просперитета и ширења уније на државе источне Европе кризе које су се десиле довеле су до великих несугласица и размимоилажења међу чланицама уније. Један од главних окидача за такво деловање неких чланица је економска криза из 2008. године и прекомерно задуживање. Грчка је покушала сама да реши проблем који је настао након економске кризе, међутим након што су схватили да је проблем много већи и заједнички уследиле су финансијске инјекције како би се сачувао банкарски сектор. Две године након економске кризе у марту 2010. чланице уније и Међународни монетарни фонд су одобриле средства Грчкој у износу од 25 милијарди, а касније је то повећано на 45 милијарди евра на период од три године.²⁴ Како грчки бруто домаћи производ није био довољно јак и продуктиван уследило је још веће задуживање. Када су ти дугови дошли на наплату дошло је до нове економске кризе у Грчкој, а самим тим и политичке.

²³С. Моравчевић, „Грчка криза јача франак“, *Новости*, 4.7.2015. страна 7.

²⁴Nikolaos Zahariadis, *Complexity, coupling and policy effectiveness: the European response to the Greeksovereign debt crisis*, *Journal of Public Policy*, Vol. 32, No. 2 (August 2012), pp. 99-116.

2.1. Изјаве пре референдума

Треба истаћи да су противници споразума са Међународним монетарним фондом, Европском комисијом и Европском централном банком Алексис Ципрас и његов кабинет. И поред великих притисака на Алексиса Ципраса, како политичара али и међународних институција да се не одржи референдум он то никако није желео. Још битнија ствар је да су многи погрешно протумачили референдумско питање. Оно се односило на то да ли се прихвата пакет помоћи и услови под којим се исти може реализовати. На основу изјава појединих политичара, заговорника одбијања пакета помоћи, али и због саме концепције референдумског питања долазило је до погрешних тумачења. То се може закључити на основу изјаве тадашњег министра финансија Јаниса Варуфакиса који говори о преласку са евра на драхму, односно како то није могуће јер је Грчка уништила све пресе за штампарије новца. То је био један од услова придруживања Европској унији.²⁵ Током оваквих и сличних изјава долази до замена теза и представљања референдумског питања као нешто тотално другачије него што заиста јесте.

Велику критику су доживели организатори референдума, односно владајућа странка због горе наведене концепције самог питања али и неблаговременог обавештења и упознавања грађана са условима. Наиме, преговарачки тим Грчке је прекинуо преговоре са Међународним монетарним фондом, Европском комисијом и Европском централном банком, а власт прогласила датум референдума.²⁶ Све се одиграло веома брзо и то је довело до конфузије грађана и немогућности да се темељно информишу и припреме шта која опција значи.

²⁵ Varufakis: Ostavka vlade možda posle referenduma, < [http://rs.n1info.com/Svet/a73755/Varufakis-Ostavka-
vlade-mozda-posle-referenduma.html](http://rs.n1info.com/Svet/a73755/Varufakis-Ostavka-vlade-mozda-posle-referenduma.html) >, (15.9.2020).

²⁶ Danas narod odlučuje, < <https://www.dw.com/sr/danas-narod-odlu%C4%8Duje/a-18562500> >, (15.9.2020).

2.2. Изјаве европских лидера пре референдума

Европска унија, заједница једнаких и равноправних земаља и њени лидери износили су различите коментаре на само проглашење референдума, али исто тако и на сам референдум. Грађани и политичари у Грчкој су имали опцију да ли прихватити или не нови пакет мера од стране међународних кредитора, док су европски лидери углавном били против одбијања кредитора. Тон којим су поједини политичари прокоментарисали дешавања у Грчкој су били ти који се разликују.

На првом месту свакако се треба осврнути на изваје тадашње генералне директорке Међународном монетарног фонда, Кристин Лагард. Њене изјаве су биле у складу са позицијом коју је тада објављала, пре свега непромишљене и без претећег тона. Њена једина замерка је то да је Грчка учинила много корака уназад њеном финансијском и економском политиком. Наводи како поштује одлуку грчких власти и грађана да се изјасне на референдуму о националном питању. Такође, без обзира на то какав ће исход референдума бити Грчка ће остати чланица ММФ-а имала дугове или не.²⁷ Јако одмерена изјава на први поглед, али крајња констатација да ће Грчка остати у ММФ-у оставља утисак да је Кристин Лагард била на страни потписивања и прихватања споразума.

Водећа политичка личност Европе, канцеларка Немачке Ангела Меркел такође је давала изјаве да је спремна на преговоре са Грчком без обзира на резултате референдума. Није желела детаљније да коментарише одлуку грчких власти да распишу референдум већ је то прихватила као њихово легитимно право. Уосталом она је изјавила како не треба нико да утиче на бираче у Грчкој приликом одлучивања да ли треба прихватити или одбити међународну помоћ.

То свакако нису схватили сви па одмах након објаве да ће се референдум одржати тадашњи председник Европске комисије Жан-Клод Јункер и председник Европског парламента Мартин Шулиц урадили потпуно супротно. Њих двојица су отворено позвали грчке бираче да прихвате услове међународних кредитора, а истовремено да буду против владе којој су ти исти гласачи у јануару те године дали поверење када су

²⁷ Kristin Lagard: Grčka ostaje članica MMF-a, <<https://www.blic.rs/vesti/svet/kristin-lagard-grcka-ostaje-clanica-mmf-a/84y94wl>>, (16.9.2020).

на изборима добили већину.²⁸ Овакве изјаве, може се рећи и нека врста притиска на грађане Грчке свакако нису имали ефекта. Штавише уколико узмемо у обзир менталитет и грчки темперамент може се рећи да је дошло до контраефекта, односно да су многи грађани изјаве оваквог типа схватале као претњу и уцену. Самим тим многи су гласали против иако нису били сигурни шта ће се десити и каква их будућност очекује.

Посебан фактор и тема за разматрање су свакако сами грађани Грчке. Географски гледано Грчка је знатно другачија од било које друге земље Европске уније, такође то је земља која је најудаљенија од осталих развијених чланица уније. Грчка никада није имала превише стабилну и јаку економију, не само у двадесет првом веку него током целог свог постојања као независна држава. Ту се можемо опет осврнути на географски положај Грчке и огроман број острва, самим тим неповезаност истих, отежана сарадња, недостатак ресурса су само неки од многих фактора слабе финансијске структуре.

И поред свих проблема које држава има својим географским положајем, највеће проблеме можда стварају сами Грци. Можда због медитеранске климе и мора, а можда и због нечег другог битно је напоменути да државни апарат не ради прописно. Корупција, партијско запошљавање, коришћење информација до којих се може доћи уколико се ради у државној служби и коришћење истих за сопствену корист више је него изражено у Грчкој. Такође, интересне групе, максимално користе ситуацију у којој се нашла Грчка ради сопственог богаћења.²⁹

Оно што се Грцима понајвише замера је то да администрација, и државни апарат буду фактори стабилности у служби фер утакмице на пољу економије, тај исти апарат је био под великим оптерећењем и због тога није функционисао како треба.³⁰ Управо су корупција, интересне групе, али и режимски медији оптерећивале државни апарат.

Са друге стране, обични грађани су имали различито мишљење о предстојећем референдуму. Уколико би морали да их делимо постојале би две групе грађана. Први су млади, односно старт и њихове разлике у размишљању. Друга група би била подела по регионима, јер након гласања евидентне су драстичне разлике.

²⁸ Владан Марјановић, „Немам да платим и нећу да платим“, *НИИ*, 2.7.2015. страна 44.

²⁹ М. Mitsopoulos, Т. Pelagidis, *Understanding the Crisis in Greece*, London 2011, страна 6.

³⁰ М. Mitsopoulos, Т. Pelagidis, *Understanding the Crisis in Greece*, London 2011, страна 15.

Када су у питању млади, они су ти који су највише огорчени на Европску унију и њена обећања. Без обзира да ли ће неко од младих бити на страни прихватања услова кредитирања од стране међународне заједнице или не, очекује се велика борба након тога. Млади који су склони политичкој идеји владајуће странке, односно левице сматрају да је Европска унија једна велика лаж и да је све оно што су им други причали док су одрастали није тачно. Верују да је референдум јако битан за будућност Грчке и да судбину морају преузети у своје руке.³¹

Оно што је јако битно нагласити је то да и ова изјава упућује на општу необавештеност грађана о референдумском питању и шта се заиста одлучује тим референдумом. Према њиховом мишљењу одбијање, односно заокруживање не на листићу представља напуштање евра као валуте. Већ је објашњено да то просто није могуће и да Грчка нема одговарајућа средства за поновно враћање на драхму.³² Прелазак на драхму био би први корак ка изласку Грчке из Европске уније након чека не би било лако, али сматрају да би требало ићи до самог краја.

Још једном ћемо се осврнути на то како су поједини региони гласали. Занимљиво је да су највећи противници, односно региони где се највише грађана изјаснило против понуде међународне заједнице управо они који су најмање развијени и чији се приходи углавном базирају на туризму. Такође, велики број противника новог пакета помоћи је било међу незапосленим лицима и међу грађанима који су старији од шездесет пет година.³³

Критику начина на који је обрађио датум референдума, али и референдумско питање Алексис Ципрас је добио и од претходног премијера Грчке Антониса Самараса. Он сматра, као и многи тада, да политиком која није прикладна једном европском политичару и јако честим променама реторике, од помирљивог тона према Европи, до тога да Грчка мора сачувати свој образ, води државу у банкрот.³⁴ Оно што је спасавало Грчку годинама пре референдума су фондови Европске уније које је она итекако

³¹ OMLADINA GRČKE „Lepo lice Evropske unije u stvari je laž” ,< <https://www.blic.rs/vesti/svet/omladina-grcke-lepo-lice-evropske-unije-u-stvari-je-laz/dnd21t7>> , (16.9.2020).

³² Varufakis: Ostavka vlade možda posle referenduma, < <http://rs.n1info.com/Svet/a73755/Varufakis-Ostavka-vlade-mozda-posle-referenduma.html>> , (15.9.2020).

³³ Why Greeks voted the way they did in the bailout referendum, < <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/07/20/why-greeks-voted-the-way-they-did-in-the-bailout-referendum/>> ,(16.9.2020).

³⁴ Јасмина Павловић Стаменић, „Референдум поделио Грке”, *Политика*, 4.7.2015. страна 3.

користила и тиме дословно речено покривала огроман дефицит у буџету. Самим изласком из Европске уније и иступањем из фондова помоћи Грчка би била у још горој финансијској ситуацији.

Како не би дошло до било какве забуне референдум је био само средство како би се ојачала преговарачка позиција Грчке у будућности. Референдум је био заказан за недељу, али исто тако и одлазак премијера Алексиса Ципраса за Брисел је био заказан за понедељак без обзира на резултат референдума. Сам Алексис Ципрас је рекао да референдум неће драстично променити ситуацију у Грчкој, али ће послужити преговарачком тиму у Бриселу да се изборити за знатно повољније услове кредитирања од стране међународне заједнице.³⁵

Поред погубне економске политике коју води, како наводе политички противници Алексиса Ципраса критике је добио и због појаве неонацистичке организације „Златне зоре“ у парламенту Грчке.³⁶ То је донекле и нормално јер као и у свакој кризи, у било којој држави, долази до радикалних заокрета без обзира да ли јача десница или левица.

Када се толико помиње међународна заједница, ко њу у ствари представља, односно ко има било какав интерес у Грчкој? Пре свега када се говори о цифрама, сумама новца које је Грчка добила, односно које су јој одобрене може се рећи да су астрономске и несхватљиве за обичног човека. Већ је написано да је Грчка након економске кризе 2008. године добијала веће износе кредита и да је тада почело постепено задуживање, а неки сматрају да је то почело већ са организацијом олимпијских Игара 2002. године у Атини.³⁷ Оно што је још занимљивије су државе из којих је углавном инвестиран капитал. Један од највећих повериоца Грчкој је Европски фонд за финансијску стабилност. Чињеница да је 2015. године тој финансијској интитуцији Грчка дуговала преко 140 милијарди евра, што је преко 60% бруто друштвеног производа је запрепашћујућа. Од те суме гарант 40 милијарди је била Немачка, а око 30 милијарди Француска.³⁸ Поред Немачке и Француске, британски капитал је имао велики утицај, као и америчке банке и хец фондови. Свима је било јасно да капитал који је уложен у Грчку мора бити сигуран, па чак то значило нове кредите и преговарачке услове грчкој влади. Простом рачуницом се може доћи до тога да би потпуни крах Грчке и банкрот

³⁵ Јасмина Павловић Стаменић, „Референдум поделио Грке“, *Политика*, 4.7.2015. страна 3.

³⁶ Grčka na prekretnici, < <https://www.dw.com/sr/gr%C4%8Dka-na-prekretnici/a-18561749> >, (17.9.2020).

³⁷ Konstantina E. Botsiou, Antonis Klapsis, *The Global Economic Crisis and the Case of Greece*, The Konstantinos Karamanlis Institute for Democracy Yearbook Series 2011. стр. 80.

³⁸ Тања Вујић, „Европске финансије у грчкој клопци“, *Политика*, 4.7.2015. страна 3.

много више нанео штете Европи и њеним чланицама него уступци, продужавање преговора или пак отпис дуга.

На крају, премијер Алексис Ципрас се позивао на демократију и право гласа. Мало је лицемерно и чудно, јер је управо он тај који је први демократију злоупотребио тиме што није прихватио политичку одговорност победивши на изборима у јануару. Такође, од како је објавио датум референдума он је тај који је свом снагом извршио утицај на грађане како би заокружили не као опцију на референдуму. Он са друге стране се позива на народ и европску солидарност изјавивши како нико не може одузети народу право на слободу и како би требало да су сви једнаки.³⁹

Очигледно је да ипак не могу сви бити једнаки и третирани на исти начин. Ако са једне стране имамо поједине државе и међународну заједницу које годинама као повериоци дају новац Грчкој и покушавају да јој помогну, а са друге презадужену Грчку рачуница је проста. Грчка се нашла у више него подређеном положају, а референдум сам по себи је слабост почитичке елите у Грчкој да преузме одговорност и изведе државу на прави пут.

Без сумње на дан референдума се осећао страх и неизвесност на улицама свих градова Грчке, али не може се одупрети утиску да је ипак било много више оних који нису били толико забринути. Штавише, одлику власти да је на дан референдума јавни превоз слободан су искористили многи, али највише људи је било на плажама.⁴⁰ Та чињеница можда и највише говори о менталитету грађана Грчке.

2.3. Грчко „ОХИ“

Грађани Грчке су одлучили да великом већином, мало преко шездесет посто да одбију понуду међународних кредитора. Занимљива је чињеница да Грци референдумом у принципу не решавају апсолутно ништа јер време за преговоре је истекло тридесетог

³⁹ REFERENDUM U GRČKOJ: Cipras glasao dok je masa klicala NE!, <
<https://www.kurir.rs/planeta/1845977/video-referendum-u-grckoj-cipras-glasao-dok-je-masa-klicala-ne> >, (17.9.2020).

⁴⁰ Јасмина Павловић-Стаменић, „ Данас грчко да или не" , *Политика*, 5.7.2020. страна 3.

јуна, референдум је очигледно био средство како би се ојачала потиција владе у будићим преговорима са кредиторима.⁴¹

Као и у свакој другој борби између великих играча настрадају углавном невини. Тако се десило и у Грчкој. Обични грађани су ти који су поднели највећи терет када је у питању одлука о мерама помоћи, али исто тако су и све мере које су донете пре и након референдума највише су осетили грађани. Честе су сцене у којима људи чекају испред банака и банкомата како би подigli новац са својих рачуна, а да су притом лимитирани, тачније незапослени су могли подићи максимално сто двадесет евра недељно, а шездесет евра дневно уколико сте запослени.

2.4. Национална победа

Као што је већ наведено да референдум у принципу не решава проблем у коју је Грчка доспела много година раније, али се може рећи да се након овог референдума грчка страна прегруписала и постала знатно јачи преговарачки противник.

Славље на улицама је почело и пре првих резултата референдума. Наиме, док је ишао на гласање премијер Алексис Ципрас се морао пробити кроз масу људи који громогласно клицали „НЕ”. Поред тога што је направио неколико грешака током свог мандата Алексис Ципрас је уживао велику популарност у Грчкој што је максимално искористио.⁴² Уколико се мало боље сагледа позиција премијера Алексиса Ципраса и пред свих грешака због којих је критикован учинио је да проблем који је имала Грчка не буде само грчки. То је јако битно нагласити и томе у прилог иде број новинарских и телевизијских екипа које су даноноћно пратиле дешавања у Грчкој. Овим потезом Алексис Ципрас је проблем Грчке представио као европски и самим тим да неће испштати само осам милиона Грка, него цела Европа, а касније се то може ланчано одразити и на друге делове света. Притисак је пренет на међународне повериоце, јер уколико и друге државе буду у проблему јавност ће прстом показивати управо на њих.

⁴¹ Владан Марјановић, „Немам да платим и нећу да платим”, *НИН*, 2.7.2015. страна 44.

⁴² Јаснима Павловић-Стаменић, „Тријумф Алексиса Ципраса”, *Политика*, 6.7.2020. страна 3.

Током референдумске веречи уследило је велико славље широм целе Грчке, али највећи скуп грађана је био на тргу Синтагма где се славило до касних јутрарњих сати. Занимљиво је то да грађани нису свесни шта се десило, да славе тренутну победу демократије како су је многи описали, али исто тако да им није јасно шта ће се десити у будућности, тачније у наредних неколико дана. Читајући изјаве, како младих тако и старијих људи, осећа се нада, нада како ће њихов глас и одбијање кредитора учинити Грчку бољим местом за живот.⁴³

2.5. Са поверењем долази и одговорност

Жеља премијера Алексиса Ципраса да се грађани изјасне против мера које су понудили повериоци се испунила, али самим тим већ следећи дан након референдума све очи су биле упрте у њега. Одговорност коју је добио је много већа него што је била пре референдума. С тим у вези од њега се очекивало да реши проблем у који је доспела Грчка. Може се слободно рећи да након прегруписавања редова унутар Грчке следи нова ера. Бивши председник Грчке Каролос Папуљас рекао је да Алексис Ципрас има историјску обавезу и дужност да се избори за много повољнији уговор са међународним кредиторима.⁴⁴ Без сумње Алексис Ципрас је био спреман на преговоре али и друга страна је морала бити сигурна и спремна да ли уопште жели понудити нову рунду преговора Грчкој.

Током свог тог славља и припремања за наредне победе и преговоре доспела је вест да је министар финансија Јанус Варуфакис поднео оставку. Оставка је мало неочекивана јер се може рећи да је поред Алексиса Ципраса министар финансија Варуфакис био тај који је највише заговарао одбијање кредитора на референдуму. Темпераментни Грк оштог језика и специјалиста за теорију игара није дао тачан разлог оставке коју је поднео. У својој званичној изјави поново је искористио ситуацију да Међународни монетарни фонд, Брисел и остале назове терористима.⁴⁵ Поставља се питање зашто би он то урадио? Ако је толико против повериоца зашто би напустио функцију где има

⁴³ Велика очекивања након референдума, < <http://www.politika.rs/scc/clanak/332375> >, (18.9.2020).

⁴⁴ Nova era za Grčku, < <https://www.dw.com/sr/nova-era-za-gr%C4%8Dku/a-18565703> >, (18.9.2020).

⁴⁵ Тања Вујић, „Крај једночинке Варуфакиса“, *Политика*, 7.7.2020. страна 3.

много већи утицај на преговоре, тачније где је био други човек? Он своју оставку сматра олакшање Алексису Ципрасу током будућих преговора, међутим можда је Варуфакис знао тада нешто што други нису хтели да прихвате, или је његова оставка била услов наставка преговора?

2.6. Реакције међународних лидера

Одбијање предлога мера штедње и рестрикција у јавном сектору Грчка је изазвала бурне реакције пре свега у Европи али и у свету. Европска унија је заједница држава чији је заједнички фактор понајвише евро као валута и економска политика. Резултат референдума у Грчкој је велики ударац за саме темеље уније.

Немачка као водећа земља Европске уније, а уједном и највећи гарант кредита који су одобредни Грчкој, свакако није била задовољна резултатом референдума. Ипак, изјаве канцеларке Ангеле Меркел након објаве резултата су свакако примерени политичару њеног калибра. Мора се напоменути да је Ангела Меркел та која месецима интензивно радила на решавању проблема Грчке, а за то је и добила подршку неколико држава Европске уније. Са друге стране спремност да помогне Грчкој грађани те земље нису тако схватили, већ је наведено да је то за њих велико понижење. Канцеларка Немачке зна да се потенцијални проблеми решавају пре него што они постану озбиљни. Тако се може посматрати и њен ангажман по питању Грчке. Ангела Меркел брани Европску унију и интересе Немачке у Грчкој и то је више него очигледно.

С тим у вези, неки су победу Алексиса Ципраса на референдуму видели као пораз Ангеле Меркел и њене политике у Европи. Можда је тако и изгледало тада, али време ће показати потпуно другачије. Канцеларка Немачке наводи да поштује и признаје резултат референдума у Грчкој, али исто тако да је спремна на дијалог.⁴⁶ Изјаве да су међународни кредитори, а пре свега Немачка спремна на било какав облик поновне сарадње са грчком говори о озбиљности ситуације. Поред Ангеле Меркел и тадашњи председник Француске Франсоа Олан изјављује како су врата за преговоре увек

⁴⁶ Poraz politike Angele Merkel? ,< <https://www.dw.com/sr/poraz-politike-angele-merkel/a-18564900> >, (17.9.2020).

отворена, а да је на Алексису Ципрасу и влади да изнесе кредибилне предлоге за решавање кризе.⁴⁷ Велики проблем су представљале грчке банке коју су остајале без новца и губиле су ликвидност, крах банака би значио још већи ударац за грађане Грчке.

На другој страни, климатски и политички веома удаљени, председник Русије Владимир Путин даје само глас подршке Алексису Ципрасу.⁴⁸ Русија са својим капиталом нема превише утицаја на грчку економију нити постоје специјалне везе између две државе.

2.7. Како решити питање дуга?

Наизглед нерешиво питање, јер грчка економија и привреда нису довољно јаки да изнесу оптерећење које је настало превеликим задуживањем. Поред многих опција и предлога који су изношени како би се дошло до оптималног решења један предлог је понајвише поделио јавност. Штавише, необично је то што је тај предлог дошао од стране Међународног монетарног фонда, а он се односио на то да се део дуга Грчкој просто опрости, односно отпише. Таква иницијатива дугорочно има своје предности, међутим логично је питање зашто би се некоме отписао дуг? Земље које су се највише противиле том решењу поред Немачке су Холандија, Финска и друге земље северне Европе које су прихватиле мере штедње и дословно их спровеле.⁴⁹ На крају, можда би прихватање отписа дуга довело до још већих проблема и трзавица између чланица Европске уније.

Уследили су и нови преговори пре свега са Немачком и Ангелом Меркел убрзо након референдума. Трећи пакет помоћи Грчкој вредан 86 милијарди евра је био спреман само уколико Алексис Ципрас прихвати услове од стране међународних кредитора. Он је то и урадио. Прихватио је све оно против чега се месецима борио и на чему је заснивао своју политику.

⁴⁷ Јасмина Павловић-Стаменић, „Грчка остаје без новца, тражи нове преговоре“, *Политика*, 7.7.2020. страна 3.

⁴⁸ Putin i Lagardova razgovarali o Grčkoj, < <https://www.blic.rs/vesti/svet/putin-i-lagardova-razgovarali-o-grckoj/p1hz74z> >, (18.9.2020).

⁴⁹ Владан Марјановић, „Бомбардовање Акропоља“, *НИН*, 9.7.2015. страна 47.

Доста времена је прошло, народ је био у стрепњи и патио свакодневно месецима, а прихваћен је предлог који је први и понуђен. Из целе ове приче, једна особа је оденела велику политичку победу, а то је Ангела Меркел.⁵⁰ Европа је остала уједињена, о изласку Грчке из еврозоне се више није ни говорило, евро је спасен, а све то чврстом политиком Ангеле Меркел.

Тај договор са кредиторима довео је до политичке нестабилности у владајућој Сиризи и до ванредних избора. Ципрас је поново добио мандат и на крају је и грчки парламент прихватио и усвојио нове мере штедње.⁵¹ Овим чином нису завршене стрепње грађана већ су само продужене. Поред потпуног заокрета своје политике и реторике Алексис Ципрас се одржао на власти и постао је поново премијер што је јако озбиљан политички потез и спремност да се прилагоди датим околностима.

⁵⁰ Победник је – Angela Merkel, < <https://www.dw.com/sr/pobednik-je-angela-merkel/a-18581564> >, (18.9.2020).

⁵¹ GRČKA: Usvojene nove mere štednje, < <https://www.kurir.rs/planeta/1980753/grcka-usvojene-nove-mere-stednje> >, (18.9.2020).

Закључак

Грчки референдум је изазвао много позитивних и негативних ставова, пре свега показао је велике проблем у којим се наша Европска унија. Такође, показао је колико је притисак политичара на грађане, фаворизовање једне стране и мањак објективности довољно како би се успело у одбијању међународних повериоца за нови пакет помоћи који је био спреман за Грчку.

Грчки референдум показује сву недоследност популистичких партија у Европи и њихове политике, јер након више од пола године велике борбе против међународних повериоца и међусобним оптуживањем владајућа странка на челу са Алексисом Ципрасом је прихватила све услове који су од ње захтевани. Такође, након поновних избора Сириза се одржала на власти што је по мени потпуни апсурд. Док би у неким државама политичари поднели оставке на сваку функцију због пораза њихове политике и идеје Ципрас и другови су се још више учврстили на власти.

На крају, овај рад потврђује теорију да Европска унија највише зависи од Немачке и њеног става, а Ангела Меркел је само извршилац такве политике. Став Немачке је најбитнији и она је одлучила да Грчку задржи у Европској унији и помогне јој да преброди кризу. Након мало дуже од пет година, Грчка је још увек чланица Европске уније, али остаје питање да ли је заиста превазишла кризу. То остаје да се види.

ИЗВОРИ:

- „ Грчки референдум и српски „Ципраси““ <<http://www.politika.rs/scc/clanak/332545>>(29.8.2020).
- Бојан Библија, „ Србиза подржава српску владу и Сиризу“, *Политика*, 4.7.2015.
- Велика очекивања након референдума, < <http://www.politika.rs/scc/clanak/332375> >, (18.9.2020).
- Владан Марјановић, „Бомбардовање Акропоља“ , *НИН*, 9.7.2015
- Владан Марјановић, „Немам да платим и нећу да платим“, *НИН*, 2.7.2015
- Зорана Шуваковић, „Грчка дала крила новој шпанској левици“, *Политика*, 7.7.2015.
- Јасмина Павловић-Стаменић, „Референдум поделио Грке“, *Политика*, 4.7.2015
- Јасмина Павловић-Стаменић, „ Данас грчко да или не“ , *Политика*, 5.7.2020.
- Јасмина Павловић-Стаменић, „Грчка остаје без новца, тражи нове преговоре“, *Политика*, 7.7.2020.
- Јасмина Павловић-Стаменић, „Тријумф Алексиса Ципраса“ , *Политика*, 6.7.2020.
- Колико грчко „не“ успорава српски пут у ЕУ, <<http://www.politika.rs/scc/clanak/332464/>>, (12.9.2020).
- С. Моравчевић, „Грчка криза јача франак“, *Новости*, 4.7.2015.
- Тања Вујић, „Европске финансије у грчкој клопци“ , *Политика*, 4.7.2015
- Тања Вујић, „Крај једночинке Варуфакиса“, *Политика*, 7.7.2020.

- Borko i Vulin glume Srbizu, <https://www.blic.rs/vesti/politika/borko-i-vulin-glume-srbizu/zg41l6y> , (29.8.2020).
- Cipras bi pobedio u Srbiji, <<https://www.danas.rs/politika/cipras-bi-pobedio-u-srbiji/>>, (9.9.2020).
- Danas narod odlučuje, <<https://www.dw.com/sr/danas-narod-odlu%C4%8Duje/a-18562500> >, (15.9.2020).

- Grčka na prekretnici, < <https://www.dw.com/sr/gr%C4%8Dka-na-prekretnici/a-18561749> >, (17.9.2020).
- GRČKA: Usvojene nove mere štednje, < <https://www.kurir.rs/planeta/1980753/grcka-usvojene-nove-mere-stednje> >, (18.9.2020).
- Grčki problem, <<https://pescanik.net/grcki-problem/>>, (11.9.2020).
- Joksimović: Grčki referendum neće uticati negativno na Srbiju, <<https://www.danas.rs/politika/joksimovic-grcki-referendum-neze-uticati-negativno-na-srbiju/>>, (30.8.2020).
- Jovanović: Referendum ne rešava budućnost Grčke, <<https://www.blic.rs/vesti/politika/jovanovic-referendum-ne-resava-buducnost-grcke/nfzj3by>>, (29.8.2020).
- Kristin Lagard: Grčka ostaje članica MMF-a, < <https://www.blic.rs/vesti/svet/kristin-lagard-grcka-ostaje-clanica-mmf-a/84y94wl> >, (16.9.2020).
- Nova era za Grčku, < <https://www.dw.com/sr/nova-era-za-gr%C4%8Dku/a-18565703> >, (18.9.2020).
- OMLADINA GRČKE „Lepo lice Evropske unije u stvari je laž” ,< <https://www.blic.rs/vesti/svet/omladina-grcke-lepo-lice-evropske-unije-u-stvari-je-laz/dnd21t7> >, (16.9.2020).
- Pobednik je – Angela Merkel, < <https://www.dw.com/sr/pobednik-je-angela-merkel/a-18581564> >, (18.9.2020).
- Poraz politike Angele Merkel? ,< <https://www.dw.com/sr/poraz-politike-angele-merkel/a-18564900> >, (17.9.2020).
- Putin i Lagardova razgovarali o Grčkoj, < <https://www.blic.rs/vesti/svet/putin-i-lagardova-razgovarali-o-grckoj/p1hz74z> >, (18.9.2020).
- REFERENDUM U GRČKOJ: Cipras glasao dok je masa klicala NE!, < <https://www.kurir.rs/planeta/1845977/video-referendum-u-grckoj-cipras-glasao-dok-je-masa-klicala-ne> >, (17.9.2020).

- SRBIJA SPREMNA NA SVE ŠOKOVE Vujović: Imamo plan i za najcrnji scenario u Grčkoj, < <https://www.kurir.rs/vesti/biznis/1844959/srbija-spremna-za-sve-sokove-vujovic-imamo-plan-i-za-najcrnji-scenario-u-grckoj>>, (21.9.2020).
- Šta srpski političari misle o novom premijeru Grčke, <<https://www.blic.rs/vesti/politika/sta-srpski-politicari-misle-o-novom-premijeru-grcke/1602ws5>> (8.9.2020).
- Varufakis: Ostavka vlade možda posle referenduma, < <http://rs.n1info.com/Svet/a73755/Varufakis-Ostavka-vlade-mozda-posle-referenduma.html>> , (15.9.2020).
- Why Greeks voted the way they did in the bailout referendum, < <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/07/20/why-greeks-voted-the-way-they-did-in-the-bailout-referendum/>> ,(16.9.2020).

ЛИТЕРАТУРА:

- Constantinos Ikonomou, *Funding the Greek Crisis, The European Union, Cohesion Policies, and the Great Recession*, Elsevier, 2018,
- Ioannis Bouranakis, Christopher Tsoukis, Dimitris K. Christopoulos, Theodore Palivos, *Political Economy Perspectives on the Greek Crisis*, London, 2017.
- M. Mitsopoulos, T.Pelagidis, *Understanding the Crisis in Greece*, London 2011.
- Konstantina E. Botsiou, Antonis Klapsis, *The Global Economic Crisis and the Case of Greece*, The Konstantinos Karamanlis Institute for Democracy Yearbook Series 2011.
- Nikolaos Zahariadis, *Complexity, coupling and policy effectiveness: the European response to the Greek sovereign debt crisis*, Journal of Public Policy, Vol. 32, No. 2 (August 2012).
- Ц. Орвел, *Животињска фарма*, библиотека Новисти, Београд 2004